

Ak v živote stretneš niekoho,
kto bude do teba úplný blázon,
pravdepodobne to bude pes.

Blázon do teba

MOTÝL

MARTA FARTELOVÁ

*Blázon
do teba*

Copyright © 2022 Marta Fartelová
Zodpovedná redaktorka: Anetta Letková
Dizajn © Motýľ design 2022
Ilustrácia: Hana Hnízdová
Vydalo: Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o.
www.vydavatelstvomotyl.sk
Vydanie prvé. Rok vydania 2022
Tlač: TBB, a. s., Banská Bystrica
ISBN: 978-80-8164-301-9

Blázon do teba

MARTA FARTELOVÁ

VYDAVATELSTVO MOTÝL

Podakovanie

Pred zhruba dvoma rokmi pribudol do našej rodiny nový člen. Úplnou náhodou, nečakane a trochu i nechcene sme dostali do daru malé šteňa. Enzo si nás získal od prvého dňa svojou čistou radosťou, nekonečným šťastím, bezpodmienečnou láskou a bezhraničnou vernosťou. Jeho čistá duša, ktorá sa mu zrkadlila v úprimnom pohľade a úsmeve, ktorým nás rád obdarovával, obdivuhodná vnímavosť, inteligencia a jedinečný charakter, sa stali pre mňa námetom na veselé historky, ktorými som zabávala rodinu. Hoci Enzo na nás (zatiaľ) neprehovoril ľudskou rečou, s členmi rodiny komunikuje zrozumiteľne, priamo a jednoznačne. Bezhraničná láska, ktorú nám preukazuje, emócie, ktoré nemá potrebu skrývať, šťastie, ktoré prežíva len z našej jednoduchej prítomnosti, radosť z tých najobyčajnejších maličkostí, to všetko sú veci, ktorými nám denne ukazuje, ako sa dá jednoducho žiť plnohodnotný život. Práve Enzova čistá duša a nevinný pohľad na svet boli pre mňa inšpiráciou pre napísanie tejto knihy. A možno tiež túžba dokázať sa pozrieť na svet jeho očami – priamo, jednoducho a bez zbytočných komplikácií...

Téma koní, jazdeckva alebo prostredia stajne, ktorú som si vybrala ako pozadie svojho príbehu, je môjmu srdcu veľmi blízka. Láska ku koňom je genetická odchýlka, ktorá sa musela vpísať do mojej DNA ešte pred narodením, pretože ma sprevádza celým mojím životom, aj keď reálne som sa ku koňom dostala až v zrelom veku. Preto by som rada využila práve tento priestor na poďakovanie sa ľuďom, ktorí ma v tejto vášni podporujú. V prvom rade svojmu milovanému Pedrovi, lebo práve vďaka nemu sa z detského sna stala realita. Bez jeho postrčenia by som sa možno dodnes len z diaľky zamilovane dívala na tieto krásne ušľachtilé zvieratá a bez jeho neustálej pomoci a obetavosti by som si nedokázala plniť svoj životný sen, a to venovať sa zblízka tejto jedinečnej vášni. Svojej mladšej dcére Ninke, ktorá má rovnaké nadšenie a lásku ku koňom ako ja a ktorá je mojím jazdeckým vzorom. Svojej staršej dcére Maťke za nekonečnú trpezlivosť s mojím koníčkom, ktorý si vyžaduje obrovské množstvo času, energie a, samozrejme, aj financií. Všetky tieto tri veci jej často odopieram, čo prijíma so skromnosťou, pokorou a pochopením. Tieto dve malé ženy sú mojím najväčším životným úspechom. Ďakujem svojim drahým rodičom, že sa nikdy nevysmievali mojej často až priveľkej láske k zvieratám a že ma neustále podporujú vo všetkých mojich bláznivých nápadoch. Deniskovi, ktorému som s dôverou zverila svoj poklad – svoju staršiu dcéru a ktorý sa stal súčasťou mojej rodiny i môjho srdca. Svojej sestre Lucke a jej deťom Vandičke a Gorankovi za to, že ich mám pri sebe. Svojej dlhoročnej priateľke Danke, s ktorou ma spája spoločná láska ku koňom a ktorej vždy s dôverou zverujem starostlivosť o moje kone, ale i moju dcéru. Priateľke Evke, kto-

rá zostáva aj navzdory fyzickej vzdialenosti mojou blízkou dušou.

Rada by som poďakovala pani redaktorke Anettke Letkovej, s ktorou spolupracujem už dlhé roky. Po jej úpravách sa text môjho rukopisu akoby začal ľahšie kĺzať po papieri. Ako keď premažete stroj a on zrazu prestane škripať a divne buchotať. A, samozrejme, moja vďaka patrí celému kolektívu vydavateľstva Motýľ, s ktorým spolupracujem už pätnásť rokov, a ktoré pre mňa zostáva zárukou férového a ľudského prístupu.

Autorka

Prológ

Myslia si, že oni si vybrali nás. A my ich nechávame myslieť si to. Veď komu by prospelo, keby sa konečne dozvedeli pravdu? Nikomu. My nie sme malicherné ani egocentrické, a už vôbec netrpíme komplexom nadradenosti. Teda zvyčajne nie. Aj medzi nami sa však nájdu výnimky, ktoré robia nášmu psiemu rodu hanbu.

A tak nechávame ľudí žiť v sladkej nevedomosti, že oni sú strojcami nášho spoločného šťastia a jedinečného prepojenia, ktoré je medzi nami už tisícky rokov. S blahosklonným úsmevom, vyplazeným jazykom, natočenou hlavou a so zdvihnutým uchom počúvame ich rozprávky o skrotení vlčích mláďat, o láskavom súhlase pridať sa chorým, starým, nemohúcim vlkom k ľudskej svorke, prijať ich láskajúcu ruku, teplo ich ohňa a zvyšky z ich stola. Ani len netušia, že sme si ich vybrali MY. Že sme prišli z vlastnej vôle, bez nátlaku a podmienok. Pridali sme sa k ľudskému rodu, aby sme ho naučili niečo o živote v svorke, spolunažívaní v rodine, nezištnej pomoci a o bezhraničnej viere vo svojich blízkych. A hlavne o bezpodmienečnej LÁSKE.

Citlivo ich sprevádzame nástrahami života. Strážime ich bezpečnosť a pokojný spánok. Víťame ich doma po návrate a snímame im z pliec všetky krivdy, ktoré na nich počas dňa napáchala ich nevychovaná ľudská rasa. Chodievame s nimi

von, aby mali dostatok pohybu a kyslíka v pľúcach. Hľadáme pre nich na uliciach priateľov, partnerov a ťaháme ich preč od ľudí s nečistými úmyslami. Predvádzame im rôzne psie kúsky, aby sme ich rozveselili. Kladieme im hlavy na kolená, aby mohli zaboriť prsty do mäkkej srsti medzi našimi ušami a zanechať tam všetko trápenie. Svojimi teplými jazykmi im olizujeme tváre, ochutnávajúc slanosť ich slz, a trpezlivo ich počúvame, keď sa potrebujú zveriť nemým tváram so svojimi súženiami.

„Ty hlúpe, neposlušné psisko!“ počujeme často z ich úst, ale vieme, že to tak nemyslia. Iba potrebujú kompenzovať svoje komplexy a demonštrovať svoju frustráciu z nekonečných nezmyselných povinností, ktoré si nakladajú na vlastné plecía.

„Ten môj pes mi asi rozumie,“ čudujú sa prekvapene z náhleho poznatku, že nejaký živý tvor by sa mohol vyrovnáť ich nadradenej rase. A my len vyčaríme ten náš veselý úsmev a zatvárame sa tak hlúpo, že náhle poznanie sa rozplynie ako ranná hmla.

Vieme totiž, čo by sa stalo, keby prišli na to, že naša rola v ich živote nie je náhodná. Keby dospeli k poznaniu, že naše činy nie sú iba náhodnými a pudovými záležitosťami, ale konáme uvážene, dôsledne a cielene. Ich vrodený stihomam by ich donútil obávať sa nášho vplyvu na ich život a obrátil by ich voči nám. Blahosklonná náklonnosť by sa razom zmenila na otvorené nepriateľstvo. A nám sa páči prinášať im do života niečo cenné, učiť ich a vychovávať. Robí nám radosť viesť ich a naprávať ich charaktery. Dáva to našej existencii hlboký a cenný zmysel.

1. kapitola

Tak som si aj ja v jeden horúci letný deň vybral svoju rodinu. Keď vstúpila do brány nevelkého dvora, kde sme sa s mojimi bratmi a sestrami kľbčili, najprv som zacítil jej omamnú vôňu. Pustil som sestrinu chlpatú šiju zo svojich zubov a ona vystrašene odbehla schovať sa za mamu. Bola jediná, do ktorej som si dovolil pustiť sa, hoci nebola menšia odo mňa. To bola moja výsada. Mala však subtilnejšiu postavu a nežnú dušu, čo jej nedovoľovalo zaťat' zuby do ničoho iného, iba do večerného jedla.

„Čo je to za vôňu?“ zavetрил som okamžite a nastavil som svoj citlivý ňufák smerom k bráne, od ktorej prichádzal neznámy fascinujúci závan. „Vonia to... vonia to... ako niečo... neznáme.“ Nevedel som zaradiť arómu, ktorá mi pripadala známa a zároveň neznáma. Bolo to ako spomienka, ktorá sa vytratí na úsvite spolu s príjemným snom.

„Tak smrdia bylinožravce,“ odvrkol mi blahosklonne môj starší brat. Na dvore sme žili desiati. Naši páni boli jednoduchí ľudia, regulácia pôrodnosti či ochrana pred počatím im nič nehovorila. Sami mali viac detí, ako bolo zvykom, a nespočetné množstvo vnúčat, ktoré sa s nami hrali a ťahali nás za dlhé uši i chvosty. Nečudo, že ich už vonkoncom nezaujímalo, že ich sučka každých šesť mesiacov porodí pol tučta šteniat, ktoré sa im tmolia pomedzi nohy. Každému z nás

však dali meno a starali sa o nás kráľovsky. Mali sme svoj prístrešok a starý pekáč, do ktorého nám sypali psie granuly aj zvyšky z ich stola. To, že som sa vždy dostával k večeri posledný, bola moja chyba. Vedel som, že mi chýba guráž, ale nahrádzal som ju veselou povahou.

„Čo sú to bylinožravce? Ako vyzerajú? Krásne voňajú, však?“ využil som bratovu zriedkavú ochotu a zasypal som ho zvedavými otázkami.

„Bylinožravce sú veľmi hlúpe a smrdia,“ zamumlal a otočil sa mi zadkom, dávajúc tak najavo, že ďalšie otázky sú zbytočné.

A tak som pobehol k štíhlemu dievčatku, ktoré nesmelo postávalo pri bráne. Do vlasov, ktoré malo voľne rozpustené na pleciach, sa mu oprelo slnko, a tak žiarili ako tekuté zlato. Vyzeralo neodolateľne, a preto som sa svojím najrýchlejším šprintom rozbehol k nemu, aby som nezmaril jedinečnú príležitosť byť tam prvý. Bol som síce malý, ustráchaný a nepriebojný, bratia i sestry ma utláčali, stále odstrkovali, hrýzli do šije a pritláčali labami do špinavého prachu, považujúc to za skvelú hru, no vďaka neustávajúcej šikane sa stal zo mňa najlepší šprintér na dvore. Vedel som bežať ako o život. Napokon, občas to naozaj bolo o život. Naučil som sa uhýbať, meniť nečakane smer a uskakovať nabok.

„Och!“ Keď som sa približoval, začul som, ako sa dievčaťu vydral z úst taký zvuk, ako keď niekto dlho zadržiava dych. Roztiahli sa mu zreničky, v nemom úžase pootvorilo ústa a rozžiarila sa mu celá tvár. To šťastie bolo hmatateľné a ja som si uvedomoval, že som bol jeho pôvodcom. Dobehol som prvý. Dievčatko sa zohlo a ja som vletel rovno do jeho náručia.

„Tento, mami,“ povedalo a dychtivo sa pozrelo na ženu, ktorá stála vedľa neho. „Vybrala som si tohto,“ dodalo.

Olízal som mu tvár teplým jazykom a vôbec som neprotirečil. Vedel som však svoje a celému môjmu psiemu pokoleniu muselo byť nad slnko jasnejšie, že to ja som si vybral túto ľudskú svorku a v nej jedno malé nesmelé dievčatko, ktoré mi nápadne pripomínalo seba. V tom krátkom okamihu sa môj psí život spojil pevným putom s tým jeho ľudským. Stalo sa zmyslom môjho života a ja som mu odovzdal celú svoju psiu dušu, srdce, nekonečnú oddanosť i bezhraničnú lásku.

„Nie je primálny?“ spýtala sa pochybovačne jeho mama. „Možno... možno...“ začala sa obzerať po dvore a očami hodnotila prednosti i slabiny mojich súrodencov.

„Je dokonalý, mamička!“ povedalo dievčatko bez zaváhania. Jeho hlas, hoci bol tichý, nežný a pokojný, znel v tej chvíli absolútne rozhodne a jednoznačne. „Bude sa volať Enzo, ako ten skvelý pes z filmu,“ dalo mi bez dlhého rozmýšľania nové meno.

Páčilo sa mi, a tak som zavrtel chvostom. ENZO. Bolo to pekné meno.

Zdalo sa, že to prekvapilo aj jeho mamu, lebo hodila na dcéru skúmavý pohľad. „Tak dobre, Iza,“ odvetila váhavo a zároveň nesúhlasne. No keď videla, ako si Izabela ponorila celú svoju tvár do hebkého kožúška na mojom chrbte, len s povzdychom pokrútila hlavou a zdvihla obočie.

„Pôjdem sa dohodnúť s majiteľmi,“ navrhla jej. „A ty sa skús poobzerať,“ dodala a ja som vedel, že celá veta mala znieť: „A ty sa skús poobzerať po súčasnom šteňati.“

No Izabela tento skrytý zmysel nezachytila. A ak aj áno, rozhodla sa ho ignorovať.

Iza, Iza, Izabela, Bela, premýšľal som v duchu o mene mojej novej priateľky a panej. Zdalo sa mi krásne, najkrajšie na svete. Dokonca by som odprisahal, že Iza a Enzo znejú ako Adam a Eva, Romeo a Júlia, Tristan a Izolda či Peter a Lucia. Súzvuk mien bol jednoducho dokonalý.

„Môžeme ísť,“ povedala Izabelina mama rozhodne, keď prešla cez celý dvor, opatrne našľapujúc v lodičkách s desaťcentimetrovými podpätkami, prekračujúc psie hovienka, ktorých odpratanie majiteľov veľmi nezaujímalo. Z času na čas pozbierali psie exkrementy, no bola to nepríjemná práca, ktorej výsledok bol znateľný len veľmi krátko.

„Bol Enzo drahý?“ spýtala sa Izabela a v hlase jej zazneli obavy.

„Nechceli odo mňa nič, len aby sme si ho odviezli čo najskôr. Vraj sa radi zbavia každého hladného krku,“ pousmiala sa jej mama.

„Dali nám ho úplne zadarmo?“ spýtala sa neveriacky.

„Úplne.“

„To je supééér!“ nadšene poskočila Izabela.

Chvíľu som sa chcel tváriť urazene. *Zadarmo, zadarmo. Tí ľudia vôbec netušia, aká je moja skutočná hodnota*, vravel som si v duchu. No potom som sa pozrel na moju Izu, ako šťastne poskakuje, a došlo mi, že pointa nie je v tom, že by som nemal pre ňu hodnotu, len pochopila, že našla poklad na nečakanom mieste. Tak som jej šťastne olízal ruku a rozhodol sa, že jej nikdy neprezradím, že jej mama strčila niečo majiteľke mojej mamy a súrodencov do vrečka. Nevedel som úplne presne, čo to bolo, ale napriek tomu, že to nebola žiadna veľká kosť ani kus mäsa, no iba nejaký farebný papierik, starej panej sa rozžiarila tvár ako nikdy.

„Pozri, Samo! Pozri sa, koho nesieme!“ prihovorila sa Izabela malému chlapcovi na vedľajšom sedadle, len čo sa usadila v aute a opatrne si ma položila na kolená. Ešte nikdy som nebol v aute. Voňalo tak zvláštne, príjemne a zároveň odpudzujúco, akoby sa niekto snažil prekryť krásnu Izabelinu arómu po bylinožravcovi niečím, o čom si mylne myslel, že by to mohla byť vôňa. Stále som túžil vedieť, čo je to ten bylinožravec...

„Hm,“ zamumlal chlapec a ani na krátky okamih neodtrhol pohľad od niečoho, čo vyzeralo ako mobilný telefón. Aj najstarší vnuci mojich už bývalých majiteľov mali mobily, a keď sa do nich dívali, zvyčajne si nás nevšímali, čo boli chvíle nudy a zároveň pokoja. Tento mobil bol však obrovský.

„Môžeš odložiť na chvíľu ten tablet?“ spýtala sa Izabela netrpezlivo a drgla do brata.

Tablet, tablet, opakoval som si nové slovo, ktoré som sa práve naučil. Vyzeralo byť veľmi dôležité.

„Nechaj ma, Iza!“ odvrkol podráždene.

„Samo, pozri. Nie je nádherný?“ dobiedzala do neho Izabela.

Jej brat bol však zaujatý tabletom a obrázkami, ktoré sa v ňom mihali. Chcel som sa pozrieť, čo robí. Zvedavo som natiahol k nemu hlavu, no obrázky mi nepríjemne blikali pred očami, a tak som radšej zaboril ňufák do záhybov Izabeliných šiat, privrel viečka a snažil sa potlačiť zvláštne pocity, ktoré vo mne začala spôsobovať jazda autom.

Vždy som túžil, aby ma niekto posadil do auta a previezol v ňom. Miloval som rýchlosť a tie fascinujúce stroje na štyroch kolesách boli oveľa rýchlejšie ako ja, a to som bol najrýchlejší na našom dvore, na čo som bol mimoriadne

hrdý. Chcel som objaviť tajomstvo tej úžasnej rýchlosti, vidieť zvnútra, čo spôsobuje, že sa dokážu pohybovať tak dynamicky.

No keď som sedel vnútri, za oknami sa mihali domy, stromy a ľudia. Obrazce bleskurýchlo vytvárali prirýchlo idúci film, ktorý som nestačil sledovať. Striedajúce sa tiene a svetlo boli strašidelné a ja som mal pocit, že sa musím uhýbať. Zvnútra auta nebola rýchlosť vôbec taká fascinujúca, ako tá, ktorú som pociťoval, keď som mal pevnú pôdu pod nohami. Usiloval som sa sústrediť na Izabelinu vôňu, no prekryvali ju iné pachy v aute, ktoré rozptyľovali moju snahu.

Zrazu som pocítil, ako sa mi vzbúrili žalúdok a v niekoľkých prudkých vlnách vyšiel zo mňa jeho obsah. Keď sa moje telo prestalo búriť a trochu sa upokojilo, hrdo som sa usmial na Izabelu a zavrtel chvostom. Bol som nesmierne hrdý, že nespracované jedlo vyšlo von predkom, a nie zadkom, lebo takto boli zvyšky ešte použiteľné, pričom v druhom prípade už nie. A tiež som bol presvedčený, že Izabela bude rada, že sa mi uľavilo, bude mi lepšie a budeme sa môcť ďalej spolu maznať.

„Mamííí, Enzo sa pogrca!“ skríkla namiesto toho Izabela a znechutene sa pozerala na výsledok môjho snaženia sa. „Určite je mu zle. Zastav, prosím!“

Díval som sa na ňu nechápavo. Netušil som, prečo kričí a neteší sa so mnou. Asi sa jej nepáčila hmota, ktorá zo mňa vyšla, aj keď, popravde, nebola to veľká zmena voči tomu, čím nás ľudia krmili. Hovorili tomu psie granuly, ale bolo to niečo, čo menilo v našom ústrojenstve len tvar a konzistenciu. Farba, vôňa a chuť zostávali skoro rovnaké.

„Fúúú, to je nechutnéééé!“ Prvýkrát som upútal aj Izabelinho brata. Hľadel na moje zvrátky so zmesou zhnusenja,

pobavenia i vzrušenia. Videl som mu na tvári, že je to preňho odpudzujúce a zároveň zábavné.

Dobre, veď to môžem predsa znovu zjesť, povedal som si, keď som uvidel zhrozené tváre mojej novej rodiny. No keď som zobral prvý hlt do papule, zaznelo trojhlasné: „Fúúúúj, nesmieš!“

Zháčil som sa a najradšej by som sa schoval v záhybe Izabeliných šiat, ale až taký malý som nebol.

Auto prudko zastavilo, Izabelina mama vystúpila, prebehla okolo neho a otvorila dvere na našej strane. Schmatla ma a vyložila na trávnik vedľa cesty.

„Mamíííí, niééééé!“ začala hystericky kričať Izabela, akoby ju drali z kože.

Stiahol som chvost, prikrčil sa a vystrašene som skákal pohľadom z mamy na dcéru.

„Nevrieskaj, Iza!“ okríkla ju mama. „Len ho dávam na trávu, aby sa vyvracal tam.“

Nechcel som už vracieť, ale zato som sa pocikal. Nebolo to zo strachu, ale skôr od úľavy, že ma nenechajú na trávniku pri ceste, hoci bol mimoriadne zelený a voňavý.

„Fúúúj, to je nechutný pes,“ uškŕňal sa Samo a napodobňoval dávenie, vydávajúc pri tom zvuky, ktoré sa na to nepodobali.

„Daj mi ho, mami. Prosím!“ žobronila Izabela a natŕčala ku mne ruky. „Dám naňho pozor. Už to nespraví,“ zaprisahávala ma.

Nebol som si až taký istý.

Izabelina mama sa po mňa zohla a vrátila ma do Izabeliného lona. Vreckovkou pozbierala zvratky.

„Páchne to túúúú!“ kňučal Samo. „Smrdí tu grcka toho zvieraťa,“ pozrel sa na mňa pohrdavo.

Natiahol som sa k nemu a zmierlivo mu oblízal ruku. Prial som si, aby sa z nás stali kamaráti.

Udrel ma priamo do ňufáka. „To je nechutné! Smrdí ti papuľa,“ skríkol a ovoňal si ruku. „To je smrááád!“ skrútil tvár do veľavravnej grimasy.

Zakňučal som, lebo jeho úder bol nepríjemný, a vzápätí som sa rozkýchal. Môj ňufák bol najcitlivejším miestom na mojom tele.

„Samo!“ nahnevane ho okríkla sestra. „Neopováž sa!“

„Nič som nespravil,“ ohradil sa a zatváril sa ako anjelič. Musel som uznať, že trochu tak aj vyzerá. Mal kučeravé hnedé vlasy, na chlapca pridlhé, no zjemňovali mu už aj tak nežnú detskú tvár. Veľké modré oči mu lemovali dlhé mihalnice. Niekoľkými afektovanými žmurknutiami vedel vyčarovať na tvári začudovaný, prekvapený a nevinný detský výraz, no ja som v jeho pohľade vytušil niečo, čo mi vravelo, aby som bol ostražitý.

„Izabela, nechaj brata!“ napomenula Izabelu matka bez toho, aby zistila, čo sa skutočne udialo.

Izabela vzdychla. Už mlčala. Pritiahla si ma k tvári a zaborila si nos do môjho hebkého kožucha. Jej som vôbec nesmrdel.

2. kapitola

Izabela ma do môjho nového domova našťastie vniesla na rukách, inak by som sa od prekvapenia asi pocikal hneď medzi dverami. Ich dom bol obrovský. Do vstupnej haly by sa zmestil celý dom mojich bývalých majiteľov spolu s dvorom a so všetkými mojimi súrodencami. Tak som aspoň vydržal do Izabelinej izby a vycikal som sa na jej belasý koberec. Nehnevala sa, len zalomila rukami.

„Enzo. Och, Enzo! Mamička sa bude hnevať. Čo teraz?“ lamentovala a ja som sedel na jej posteli, labky som mal slastne vyložené na jej mäkučkej deke a prekvapene sa na ňu pozeral.

Teraz si trochu zdriemneme, lebo cesta bola únavná. A potom sa budeme hrať, chcel som jej poradiť, ale ešte by mi dobre nerozumela.

Hodnú chvíľu stála nad kobercom a na tvári som jej videl, že nad niečím veľmi usilovne dumá. Chcel som jej pomôcť, ale bol som tak veľmi unavený, že som si ani nevšimol, kedy koberec zrolovala a zasunula pod posteľ. Keby ho tam nechala, po prebudení by som sa vycikal na to isté miesto. Bol som predsa slušne vychovaný pes. Tak som si vybral jeden kút v posteli, aby som nemusel chodiť príďaleko.

„Čo tu tak príšerne smrdí?“ spýtala sa Izabelina mama po príchode do izby.